

Tuomas Hovi

Post doc tutkija, FT
Folkloristiikka, Turun yliopisto

Amerikansuomalaisia juhlia Yhdysvalloissa

Asiasanat: amerikansuomalaiset, etniset juhlat, laskiainen, Pyhä Urho, Heikinpäivä.

Etniset juhlat ovat yksi tavoista pitää etnistä identiteettiä yllä ja jopa rakentaa sitä. Etniset juhlat ovat erityisen tärkeitä etnisen identiteetin ylläpitäjiä maahanmuuttajien keskuudessa. Yhdysvalloissa on useita eri etnisyyksiin perustuvia juhlia, joita järjestetään edelleen ja näin on myös amerikansuomalaisten kohdalla. Tarkastelen tässä artikkelissa kolmea amerikansuomalaista juhlaa: laskiaista, Pyhän Urhon päivää ja Heikinpäivää. Näistä juhlista laskiaista on juhlittu Yhdysvalloissa pisimpään, ja sillä on myös selkeä yhteys Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin. Pyhän Urhon päivä on hieman uudempi ja selkeästi nimenomaan amerikansuomalainen juhla, sillä ei siis ole mitään yhteyksiä Suomeen. Heikinpäivä on juhlista nuorin, eikä silläkään ole suoraa yhteyttä Suomeen, mutta sen avulla esitellään suomalaista kulttuuria laajemmalle yleisölle. Kaikki juhlat toisaalta ylläpitävät amerikansuomalaista kulttuuria ja toisaalta myös rakentavat sitä.

Laskiainen

Laskiaisjuhlaa on vietetty ympäri Yhdysvaltoja 1800-luvun lopulta lähtien. Monet juhlaan liittyvistä tavoista tulivat Yhdysvaltoihin suomalaisten maahanmuuttajien mukana. Vahvimmin ja pisimpään laskiaista on vietetty yhtä jatkoisesti Palon kylässä Minnesotassa. Palossa laskiaista on juhlittu vuosittain

vuodesta 1937 lähtien, ainoastaan sotavuosina juhlaa ei muutamana vuonna järjestetty. Vuonna 1937 St. Louisin maakunnan viranomaiset käynnistivät ohjelman, jonka tarkoituksena oli saada ihmiset innostumaan ja kiinnostumaan alueen eri kansallisuuksien kansanperinteistä, perimätiedosta, taiteista ja musiikista. Yhdeksi teemaksi nostettiin alueen suomalaislähtöisen väestön järjestämä laskiaisen vietto ja ohjelman puitteissa vuonna 1937 järjestettiin laskiaisjuhla koko kunnan alueella yhteistyössä päiväkoulujen, kulttuurikeskusten ja paikallisten järjestöjen kanssa. Vuonna 1937 laskiaista vietettiin yhteensä yhdeksällätoista koululla Minnesotassa, ja juhliin osallistui yhteensä 2053 ihmistä. Juhlista ylivoimaisesti eniten osallistujia keräsi Palossa kahdessa koulussa järjestetty laskiaisjuhla, johon osallistui yhteensä 840 ihmistä. Niistä paikkakunnista missä laskiaista vuonna 1937 vietettiin, on Palo ainoa paikkakunta, missä laskiaista edelleen vietetään.

Vaikka laskiaista oli vietetty alueella eri tavoin jo aikaisemminkin, toi vuonna 1937 järjestetty ohjelma juhlan laajempaan tietoisuuteen. Vuonna 1937 laskiaisjuhlaan kuului erilaisia ulkoilma-aktiviteetteja, kuten kelkkailua ja mäenlaskua. Mäkeä laskettiin moni eri tavoin, muun muassa lumikengillä, kusenoksilla, pahvilevyillä, tynnyrilaudoilla, vanhoilla tyynyillä sekä kotitekoisilla kelkoilla. Lisäksi eräissä juhlapaikoissa pihalle pys-

tytettiin vipukelkka, järjestettiin rekiajeluja sekä luistelukilpailuja.

Ulkoaktiiviteettien lisäksi laskiaisjuhlista oli myös erilaisia tapahtumia sisätiloissa kuten esimerkiksi laskiaiseen liittyvien tarinoiden ja uskomusten kertontaa sekä esitettiin suomalaisia lauluja ja runoja. Tarjolla oli myös suomalaisia ruokia kuten laskiaispullia, silakkaa, rieskaa, hernekeittoa, kropsua eli pannukakkua sekä karjalanpiirakoita. Lisäksi esiteltiin suomalaista taidetta, käsitöitä, perintökalleuksia sekä valokuvia. Juhliin kuului myös suomalaisia tansseja sekä musiikkia. Kouluissa järjestettiin lisäksi laskiaisaiheisia esseekirjoituskilpailuja. Laskiaisjuhlintaan liittyi kuitenkin jo amerikkalaisia vaikutteita. Tällaisia olivat muun muassa tietyt ruuat sekä Laskiais-kuningattaren valinta.

Vierailin helmikuussa 2017 laskiaisjuhlista Palossa, joka oli samalla Palossa järjestetävän Laskiaisen 80-vuotisjuhla. Laskiainen järjestettiin Loon Lake -järven rannalla sijaitsevassa aikaisemmin kouluna toimineessa kulttuurikeskuksessa. Vaikka laskiaista edelleen juhliitaan useammallakin paikkakunnalla, on Palossa järjestettävä juhla näistä selkeästi suurin ja tunnetuin. Juhlan sisältö oli yllättävänkin samanlainen kuin kuvaus vuonna 1937 järjestetyistä juhlista. Laskiaisjuhla alkoi perjantaina Laskiais-kuningattaren valinnalla ja hänen kunniaukseen järjestetyillä tanssiaisilla. Varsinaista Laskiais-juhlaa vietettiin lauantaina ja sunnuntaina. Lauantain ohjelma alkoi ”kropsuaamiaisella”, johon kuului pannukakkua, mansikkahilloa, suolasilakkaa ja kahvia. Kulttuurikeskuksessa oli myytävänä monenlaisia käsitöitä, ruokia sekä erilaisia vaatteita. Osa myytävänä olleista tavaroista liittyi jollain tavalla Suomeen, mutta ei kaikki. Ohjelmaan kuului myös erilaisia musiikkiesityksiä, tosin ei suomalaisia. Juhlissa esiintyi amerikansuomalainen muusikko yhteineen, amerikkalainen muusikko ja slovenialainen kansanmusiikkiduo. Suomalaista ja suomenkielistä musiikkia tapahtumassa kuului rakennuksen aulassa ja heti sen ulkopuolella. Kulttuurikeskuksen keskusradiosta nimittäin soitettiin suomalaisia lauluja. Tämän tarkoituksena kuulemma oli saada ihmiset oikeaan tunnelmaan heidän tullessaan sisälle rakennukseen.¹ Tapahtumassa oli myös monenlaisia ruokia myytävänä. Eri kojuista saattoi ostaa mm. amerikkalaisia hot dogeja, Sloppy Joe-burgereita, tacoja tai frybreadia, mutta kahvilassa myytävänä ollut lounas oli kumpakin päivänä ”suomalaista”. Lauantaina lounaaksi tarjottiin mojakkalounas², johon kuului lihakeiton lisäksi pulla, vispipuuroa, maito ja kahvi. Sunnuntaina lounaaksi oli hernekeittoa ja lounaaseen kuului jälleen keiton lisäksi pulla, vispipuuro, maito ja kahvi.

Laskiaisjuhlan päävetonaula oli kuitenkin pihalle rakennettu pulkkamäki, joka laski järven jälle ja pulkkamäessä olikin paljon lapsiperheitä koko lauontain ja sunnuntain ajan. Pulkkamäen lisäksi pihalle oli koottu vipukelkka ja tarjolla oli myös hevosrekiajeluja. Täältäkin osin laskiaisen vietto siis muistutti hyvin paljon vuoden 1937 juhlia. Yksittäisten ruokien, myytävän olleiden esineiden tai musiikin lisäksi suomalaisuus tai amerikansuomalaisuus näkyi kulttuurikeskuksessa olevassa museossa, joka oli auki koko viikonlopun ajan. Museo käsitteli sekä laskiaisen historiaa Palossa että amerikansuomalaisuutta laajemminkin. Museossa oli paljon erilaisia esineitä, joista suurin osa oli koottu alueella asuvilta amerikansuomalaisilta.

Palossa järjestetty laskiainen on selkeästi amerikansuomalainen juhla, jossa pyritään tuomaan suomalaisuutta ja amerikansuomalaisuutta esiin. Eräs haastattelemani juhlaa järjestävä nainen kertoi, että vaikka juhla mielletään edelleen suomalaiseksi, eivät he ole kuitenkaan olleet mitenkään ehdottomia juhlan etnisyyden kanssa. Tämä päätös on kuulemma osaltaan perinteen pitkäikäisyyden takana. Palossa järjestettävä laskiainen onkin tietävästi yksi Yhdysvaltojen vanhimmista vuosittain järjestettävistä etnisistä juhlista. Vaikka Laskiainen siis nimellisesti edelleen on suomalainen tai amerikansuomalainen juhla, ovat siihen saaneet aina osallistua myös muut kuin amerikansuomalaiset. Tänäkin vuonna juhlissa nähtiin ja kuultiin suomalaisen perinteen lisäksi mm. slovenialaista, norjalaista ja ruotsalaista perinnettä. Laskiaisjuhlaa kuvaakin ehkä parhaiten eräessä myytävässä paidassa ollut teksti: ”Laskiainen, where everyone is Finn!”.

Pyhä Urho

Pyhän Urhon päivää on vietetty Yhdysvalloissa vuodesta 1956 lähtien. Perinteen juuret ulottuvat Virginian kaupunkiin, Minnesotaan. Vuonna 1956 paikallinen amerikansuomalainen kauppias Richard L. Mattson kyllästyi amerikanirlantilaisten työkaveriensa hyväntahtoiseen pilkkaan siitä, ettei Suomella ja suomalaisilla ole vastaavaa pyhimystä kuin irlantilaisten Pyhä Patrick. Niinpä Mattson keksi humoristisen tarinan Pyhästä Urhosta, joka karkotti myrkylliset sammakot, jotka uhkasivat Suomen viinisatoa. Mattsonin työkaverit pitivät tarinasta ja järjestivät Mattsonille yllätykseksi Pyhän Urhon juhlan toukokuussa 1956 Ketolan tavaratalon taukhuoneessa Virginiassa. Pyhän Urhon perinteellä sanotaan olevan myös toinen luoja, psykologian professori Sulo Havumäki, joka lisäili tarinaan omia ideoitaan. Hän muun muassa muutti tarinan

sammakot heinäsiirkoiksi ja siirsi ajankohdan maaliskuun 16. päiväksi. Myös Urhonpäivän juhlavärit, niilinvihreä ja kuninkaallisen liila ovat Havumäen keksintöä, samoin kuin Urhon sanat "Heinäsiirikka, heinäsiirikka mene täältä hiiteen". Havumäki on usein myös mainittu koko perinteen keksijäksi, mutta on todennäköisempää että hän sai tietää Pyhästä Urhosta joko paikallisesta lehdestä tai Virginiasta Bemidjiin opiskelemaan muuttaneilta nuorilta. Joka tapauksessa Havumäen versio tarinasta jäi elämään ja levisi ympäri Yhdysvaltoja. Juhlan menestys ja laajeneminen osui yksiin 1960- ja 1970-luvuilla Yhdysvalloissa vallinneeseen ns. etniseen virkoamiseen eli eurooppalaistaustaisten amerikkalaisten omia etnisiä juuria kohtaan heränneeseen kiinnostukseen.

Vuonna 2016 Pyhää Urhoa juhlittiin jollain tavoin ainakin Minnesotassa, Mainessa, Etelä-Dakotassa, Teksasissa, Michiganissa, Wisconsinissa, Ohiossa, Floridassa ja Montanassa sekä myös usealla paikkakunnalla Kanadan puolella. Pyhän Urhon juhla vaihtelee eri paikkakunnilla tansseista tai lounaasta aina monta päivää kestävään juhlaan. Esimerkiksi Finlandissa ja Menahgassa Minnesotassa Pyhän Urhon päivän juhlallisuudet kestävät useamman päivän ja sisältävät paljon erilaisista ohjelmaa. Finlandissa Pyhän Urhon päivää on vietetty vuosittain vuodesta 1976 lähtien ja Menahgassa vuodesta 1982 lähtien.

Vierailin maaliskuussa 2016 sekä Finlandin että Menahgan Pyhän Urhon juhlissa. Kummassakin juhlassa päänähtävyytenä on paraati. Finlandissa paraati oli isompi, siihen osallistui enemmän väkeä ja se kesti pitempään kuin Menahgassa. Paraatin lisäksi ohjelmaan kuului musiikkia, amerikkansuomalaisia ruokia (mojakkaa) sekä erilaisia karnevalistisia tapahtumia ("Miss Helmi"-kauneuskisa miehille Finlandissa ja "Urhon ritarien vaatteiden vaihto sekä "Pyhä Urho-kaksoisolentokilpailu" Menahgassa). Juhlien "suomalaisuus" vaihteli. Hieman ironisesti Finlandissa suomalaisuus ei näkynyt juuri mitenkään, Pyhän Urhon nimeä lukuun ottamatta. Menahgassa suomalaisuus näkyi ja kuului vahvemmin mm. Suomen lipujen ja suomalaisten/amerikkansuomalaisten ruokien määrässä sekä juhlapuheissa. Finlandissa juhla oli selkeästi enemmänkin yhteisöllinen kuin etninen juhla, kun taas Menahgassa juhlan etnisyyttä oli yhteisöllisyyden lisäksi vahvemmin esillä.

Heikinpäivä

Heikinpäivää on vietetty Hancockissa, Michiganissa vuodesta 1999 lähtien. Juhlan taustalla oli tarve kehittää Hancockin kaupungin vetovoimaisuutta. Asiaa selvittellyt komitea

päätyi suomalaisteemaan, sillä alueella asui paljon amerikkansuomalaisia. Amerikkansuomalaisen Perinnekeskuksen (Finnish American Heritage Centerin) johdon avulla päätettiin vuoden 1999 tammikuussa järjestää suomalaisiin lumeen ja talven taittumiseen liittyviin sananlaskuihin pohjautuva juhla, Heikinpäivä. Ensimmäiseen juhlaan kuului paraati, suomalaisia laulu- ja musiikkiesityksiä ja suomalaisia ruokia. Ihmiset innostuivat juhlasta ja mahdollisuudesta juhlaa suomalaisia juuriaan niin paljon, että Heikinpäivä järjestettiin myös seuraavana vuonna. Pikkuhiljaa päivästä tuli jokavuotinen juhla, johon kuuluu olennaisena osana paraati sekä Amerikkansuomalaisessa Perinnekeskuksessa järjestetyt tapahtumat kuten Toriksi kutsutut markkinat, joihin liittyy musiikkiesityksiä, myytäviä käsitöitä ja ruokaa. Heikinpäivä on verrattain uusi juhla eikä sille löydy Heikinmarkkinoita lukuun ottamatta suoraa vastinetta Suomesta, mutta se silti liitetään hyvin vahvasti Suomeen ja suomalaisuuteen. Juhlan tarkoituksena onkin nimenomaan esitellä suomalaista ja amerikkansuomalaista kulttuuria muille ja antaa amerikkansuomalaisille ihmisille mahdollisuus juhlaa ja tuoda omia sukujuuriaan esiin.

Amerikkansuomalaisia juhlia

Kaikki edellä esitellyt juhlat ovat eri-ikäisiä ja niiden taustat ovat erilaisia. Laskiainen on vanha suomalainen perinne, joka tuli siirtolaisten mukana Yhdysvaltoihin jo vuosisadan vaihteessa, jonka viettämistä jatkettiin siis myös Yhdysvalloissa. Laskiaisen viettoon sulautui Yhdysvalloissa uusia piirteitä ympäröivästä kulttuurista, kuten esimerkiksi laski-aiskuningattaren valinta ja hänen kunniaakseen järjestettävät tanssiaiset. Pyhän Urhon päivä lähti liikkeelle vitsistä, mutta muuttui pian eläväksi etniseksi juhla, jonka avulla monet amerikkansuomalaiset voivat juhlaa ja ylläpitää amerikkansuomalaista etnistä identiteettiään. Heikinpäivä on näistä kolmesta juhlasta nuorin ja Pyhän Urhon päivän tavoin Yhdysvalloissa keksitty juhla, jolla kuitenkin on ainakin nimellinen yhteys Suomeen. Heikinpäivän tarkoitus on sen järjestäjien mukaan sekä tuoda suomalaista ja amerikkansuomalaista kulttuuria esiin että antaa paikallisille amerikkansuomalaisille mahdollisuuden juhlaa ja ylläpitää amerikkansuomalaista etnistä identiteettiään.

Vaikka juhlilla on enemmän tai vähemmän selkeät yhteydet Suomeen ja suomalaisuuteen, ovat kaikki kolme juhlaa nimenomaan amerikkansuomalaisia juhlia ja kuuluvat osaksi amerikkansuomalaista kulttuuria. Tämä tarkoittaa sitä, ettei juhlien vertaaminen Suomeen tai

suomalaisuuteen sinällään ole hedelmällistä, sillä juhlat ovat muotoutuneet erilaisessa kulttuurissa ja vastaavat erilaisiin kulttuurisiin tarpeisiin. Sulauttamalla yleisamerikkalaisia juhlaperinnettä ja karnevalismia etniseen juhlaan, ankkuroidaan amerikansuomalaisuus myös osaksi amerikkalaisuutta. Vaikka juhlat pyrkivät ainakin nimellisesti ylläpitämään suomalaisuutta tai suomalaista kulttuuria, on kyse kuitenkin amerikansuomalaisesta kulttuurista. Tämä ei tarkoita sitä, että kyseiset juhlat olisivat mitenkään vähemmän tärkeitä tai vähemmän merkittäviä vaan sitä, että niitä pitää tarkastella omana kulttuurimuotonaan. Amerikansuomalaiset juhlat kuten Laskiainen, Pyhän Urhon päivä tai Heikinpäivä ylläpitävät ja muokkaavat amerikansuomalaista kulttuuria ja ovat sille tärkeitä.

Viitteet

- 1 Perustuu Palossa 5.2.2017 tehtyyn haastatteluun. Haastattelu tekijän hallussa.
- 2 Mojakka on Yhdysvalloissa amerikansuomalaisten keskuudessa käytetty nimitys kala- tai (nykyään useammin) lihakeitelle. Mojakasta on Yhdysvalloissa tullut olennainen suomalaisen ruoka, joka tunnetaan lähes koko maassa nimenomaan suomalaisena ruokana. Mielenkiintoiseksi asian tekee se, ettei mojakka-nimitys ole Suomessa juurikaan tunnettu. Ilmeisesti kyseessä on vanhahko muresana Kalajoen alueelta, joka on muuttunut yleiseksi kala- tai lihakeiton nimeksi amerikansuomalaisten maahanmuuttajien keskuudessa Yhdysvalloissa.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahaansa, josta tuetaan vuosittain suomalaiseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säästettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:
Arkistonhoitaja Jarno Heinilä
jarno.heinila@utu.fi
+358 (0)2 28 404 40